

INDEKS 1072

EZGU FIKR, EZGU SO‘Z, EZGU AMAL!

31 YOSHING MUBORAK,
O‘ZBEKISTONIM!

ILM SARCHASHMALARI

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETINING
ILMIY-NAZARIY, METODIK JURNALI

ISSN 2010-6246

9 772010 624002

2022-8

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

8.2022

**научно-теоретический методический журнал
Издаётся с 2001 года**

Urganch – 2022

Bosh muharrir, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent **YO'LDOSHEV Ro'zimboy**

TAHRIR HAY'ATI:

ABDULLAYEV Bahrom, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
ABDULLAYEV Ikrom, biologiya fanlari doktori, professor (Xorazm Ma'mun akademiyasi),
ABDULLAYEV Ilyos, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
ABDULLAYEV Ravshanbek, tibbiyot fanlari doktori, professor (TATU UF),
ABDULLAYEV O'tkir, tarix fanlari doktori (UrDU),
ALEUOV Userbay, pedagogika fanlari doktori, professor (Nukus davlat Pedagogika instituti),
BERDIMUROTOVA Alima, falsafa fanlari doktori, professor (QDU),
DAVLETOV Sanjarbek, tarix fanlari doktori (UrDU),
DO'SCHONOV Tangribergan, iqtisod fanlari doktori, professor (UrDU),
HAJIYEVA Maqsuda, falsafa fanlari doktori, professor (UrDU),
IBRAGIMOV Zafar, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (PhD, UrDU),
IBRAGIMOV Zair, fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, AQSH),
IMOMQULOV Sevdiyor, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
JUMANIYAZOV Maqsud, texnika fanlari doktori, professor (UrDU),
JUMANIYOZOV Otaboy, filologiya fanlari nomzodi, professor (UrDU),
KALANDAROV Aybek, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD, mas'ul kotib, UrDU),
KAVALYAUSKAS Vidas, gumanitar fanlar doktori, professor (Litva universiteti),
NAVRUZOV Qurolboy, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
OLLAMOV Yarash, yuridik fanlari nomzodi, dotsent (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Xorazm viloyatidagi Xalq qabulxonasi bosh mutaxassisi),
OTAMURODOV Sa'dulla, falsafa fanlari doktori, professor (Toshkent, Kimyo-texnologiya instituti),
PRIMOV Azamat, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (UrDU),
QUTLIYEV Uchqun, fizika-matematika fanlari doktori, professor (UrDU),
RO'ZIYEV Erkinboy, pedagogika fanlari doktori, professor (UrDU),
SADULLAYEV Azimboy, fizika-matematika fanlari doktori, akademik (O'zMU),
SADULLAYEVA Nilufar Azimovna, filologiya fanlari doktori (O'zMU),
SAGDULLAYEV Anatoliy, tarix fanlari doktori, akademik (O'zMU),
SALAYEV San'atbek, iqtisod fanlari doktori, professor (Xorazm viloyati hokimligi),
SALAYEVA Muxabbat, pedagogika fanlari doktori (UrDU),
SATIPOV G'oipnazar, qishloq xo'jalik fanlari doktori, professor (UrDU),
XODJANIYOZOV Sardor, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (bosh muharrir o'rinbosari, (UrDU),
YOQUBOV Jamoliddin, filologiya fanlari doktori, professor (O'zDJTU),
O'ROZBOYEV Abdulla, filologiya fanlari doktori (UrDU),
O'ROZBOYEV G'ayrat, fizika-matematika fanlari doktori (UrDU),
G'AYIPOV Dilshod, filologiya fanlari doktori, dotsent (UrDU).

JURNAL 2001-YILDAN CHIQA BOSHLAGAN•JURNAL

OYDA BIR MARTA NASHR QILINADI•2022 8(182)

MUASSIS: Urganch davlat universiteti•Jurnal O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligida 2020-yil 11-noyabrda ro'yxatdan o'tgan•**GUVOHNOMA № 1131.**

Shuni ta'kidlash joizki, OAV orasida gazetaning o'rni beqiyos. Gazeta matnlari, albatta, nutq qoidalariga binoan yaratiladi. Albatta, bunda OAV nutqi ortida idiologik g'oya yotganini ko'pchilik tadqiqotchilar tomonidan tan olinadi. Zero, "OAV ichida gazeta – yangi so'z, ibora, birikmalarning eng sezgir ko'zguisi. U jamiyat hayotining barcha sohalarida sodir bo'layotgan o'zgarishlarni boshqa har qanday vositalardan tezroq aks ettiradi ...gazeta jamoatchilik uchun qiziqarli bo'lgan va tarbiyaviy ahamiyatga ega barcha mavzular haqida yozadi.

Biz bu o'rinda gazeta publitsistik uslubi borasida ba'zi bir fikrlarni keltirishni joyiz deb topamiz. Gazeta publitsistik uslubi bir qator o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi. Gazeta uslublari xizmat qiladigan jamoat faoliyati sohasi jamoatchilik munosabatlarining siyosiy va mafkuraviy sohasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dobrosklonskaya T.G. Ommaviy axborot vositalari tili. O'quv qo'llanma, MGU, 2008, 5-bet.
2. Kirillova N.B. Media madaniyat: nazariya, tarix, amaliyot. Darslik, M., "Madaniyat", 2008, 11-bet.
3. Mo'minov F.A. Jurnalistika ijtimoiy institut sifatida. T., "Universitet", 1998, 8-bet.
4. Chelesheva I.V. Ommaviy axborot vositalarining ijtimoiy-madaniy sohasi: voqelik, aloqa, shaxs. M., «Axborot hamma uchun», 2016. 178-bet.

Козиева Икбола Комилжоновна (Бухоро Давлат университети) ЎЗБЕК ТИЛИДА НОМ ҚЎЙИШ

Аннотация. Ушбу мақолада ономастика соҳасининг антропонимика тармоғи билан боғлиқ масалалар ёритилган. Антропоним тушуночаси, унинг қамрови, антропонимнинг турлари, исм ва унинг маъноси масаласи баён этилган. Мақолада асосий эътибор ўзбек халқининг исм танлаидаги ўзига хослиги, миллий урф-одат ва қадриятлари хусусида сўз юритилган.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы, связанные с антропонимической сетью области ономастики. Описано понятие антропонима, его объем, виды антропонима, имя и его значение. В статье акцентируется внимание на своеобразии выбора узбекским народом имени, национальных традициях и ценностях.

Annotation. This article addresses issues related to the anthroponymic network of the field of onomastics. The concept of anthroponym, its scope, types of anthroponym, name and its meaning are described. The article focuses on the uniqueness of the Uzbek people's choice of name, national traditions and values.

Калит сўзлар: ономастика, антропоним, антропонимия, антропонимика, исм, фамилия, тахаллус, лақаб, маъно, тасвирий исм, эзулик, ном танлаш, исм қўйиш.

Ключевые слова: ономастика, антропоним, антропонимия, антропонимика, имя, фамилия, псевдоним, прозвище, значение, образное имя, доброта, выбор имени, дать имя.

Keywords: onomastics, anthroponymy, anthroponymy, anthroponymy, name, surname, nickname, meaning, figurative name, kindness, name choice, naming.

Ўзбек тили тадқиқида ономастика ўзига хос ўрин эгаллайди. Ономастик бирликларнинг ўрганилиши, нафақат тилшуносликнинг, балки тарих, география, этнография каби соҳаларнинг ҳам ривожланишига олиб келади. Ўзбек тили ономастикасида кишини номлашга хизмат қиладиган бирликлар антропонимлар деб юритилади. Антропонимлар кундалик турмушда марказий ўрин тутадиган лексик қатлам саналади. Уларни ўрганиш, исм, фамилия, тахаллус, лақаб кабиларнинг ўзига хосликларини аниқлаш, кундалик турмушда, бадий адабиётда қўлланиш ҳолатларини ойдинлаштириш бугунги кун тилшунослиги учун долзарбдир. Антропонимларда ўзига хос лингво-поэтик, лингвокультурологик, социолингвистик жиҳатлар борки, уларни турли йўналишда, хусусан, тарихий-киёсий, лексик-семантик, этимологик нуқтан назардан ўрганиш муҳим аҳамият касб этади. Айниқса, антропонимик бирликларнинг турли қардош ва ноқардош тилларнинг материаллари асосида киёсий ўрганиш, пайдо бўлиш ҳолатларини ойдинлаштириш, киёсланаётган тилларнинг ҳар бирига тегишли хусусиятларни белгилаш тилимизнинг бой материаллини тадқиқ этиш билан бирга, унинг тарихий ривожланиш босқичларига тегишли томонларни очиб беради.

Ономастика соҳасида ўнлаб атамалар борки, улар исмлар билан турли даражада алоқадордир. Булар сирасига антропотопоним, антропогидроним, антропоэтноним ва ҳ.к.

Антропонимларни тадқиқ этишда айрим бир атамаларга қисқача шарҳ бериш ўринли деб ҳисоблаймиз. Зеро, тилшунос олим Н.Маҳмудовнинг қайд этишича, “Ҳар қандай фанни ўрганиш, ўзлаштириш учун унинг алифбосидан – терминологиясидан хабардорлик зарур бўлади”¹ Дарҳақиқат, ҳар бир соҳа тадқиқотчиси ўзи ўрганаётган йўналишдаги атамаларни билиши, уларнинг ҳар бирига хос жиҳатларни фарқлай олиши, энг асосийси, улардан тўғри фойдаланиши талаб этилади. Шу қарашлардан келиб чиқиб, биз ҳам киши исмларини ўрганувчи соҳага онд айрим асосий атамалар изоҳига тўхталамиз. Киши исмларини ўрганиш соҳасида антропоним, антропонимия, антропонимика каби атамалар асосий ўринни эгаллайди.

Антропоним (юн. *antropos* – антропос+*onoma* – атоқли от) – киши атоқли оти (исм, фамилия, лақаб, тахаллус, патроним ва ҳ.к.); антропонимика – номшуносликнинг киши атоқли отлари (антропонимларнинг пайдо бўлиши, ривож ва вазифавий хусусиятлари)ни ўрганувчи бўлими; антропонимия эса бирор тилда мавжуд бўлган киши атоқли отлари мажмуи, фонди.² Антропонимлар, яъни киши исмлари атоқли отнинг бошқа турларидан ўзининг индивидуал табиати билан ажралиб туради. Ҳар бир номланиш объекти, яъни инсон ўз номи (антропоним)га эга.³ Ҳар бир антропоним ўзича алоҳидалик ҳисобланади. Антропонимлар сони чекланган. Шунинг учун ҳам бир ном ўйлаб, юзлаб, ҳатто минглаб кишиларга нисбатан қўлланиши мумкин. Баъзан исмларнинг таркибида турли кўшимча бирликлар – индикаторлар қўлланади.

Ўзбек антропонимлари ўзининг маъноси, қўлланиш ҳолатлари, таркиби нуқтаи назаридан ранг-барангдир. Ўзбек исмларида халқнинг узок йиллик тарихий шаклланиш жараёnlари, урф-одат ва дунёқараши, анъаналари, ҳуллас, бутун ижтимоий-маиший, иқтисодий-сиёсий ҳаёти ўз аксини топган. Ўзбек антропонимларини кузатар эканмиз, уларнинг ҳар бири маълум асосга эга эканлигига амин бўлмиз. Чунончи, ўзбек исмлари ижобий ҳис-туйғу билан алоқадор тушунчалар, гуллар, айрим жониворлар, осмон жисмлари, маънавият ва бошқалар асосида яратилган. Масалан, *гўзал, доно, гул, шер, қалдирғоч, ой* кабилар билан боғлиқ минглаб исмлар мавжуд.

Эркакларга нисбатан қўлланадиган исмларда мардлик, жасорат, бардош, комиллик, қаҳрамонлик кабилар аке этса (Акмал, Камол, Баҳодир, Ботир, Жасур, Қаҳрамон), аёлларга хос исмларда эса нафосат, майинлик, гўзаллик, ифбат, ҳаё, оқиллик каби сифатлар асосий саналади (Гўзал, Нозик, Нафиса, Ифбат, Оқила).

Умуман олганда, ўзбек исмларида етакчи ўринни эгаллайдиган бир қанча мавзу йўналишлари борки, биз куйида шулар ҳақида ўз таҳлилларимизни келтираимиз.

Антропоним исмларнинг умумий номи ҳисобланади. Исм, лақаб, фамилия ва бошқаларнинг барчаси умумлаштирилиб, антропоним деб номланади. Бу ўрида антропоним гипероним сифатида намоён бўлган. Исм, фамилия, ота исми, лақаб, тахаллус, патроним, матроним кабилар эса гипонимлар саналади. Ўзбек тилида гипонимия – тур-жинс ҳодисасининг лисоний хусусиятлари Р.Сафарова⁴ ва О.Бозоровнинг⁵ ишларида тадқиқ этилган. Антропоним гиперонимида барча гипонимларни аке эттириш хусусияти мавжуд бўлиб, у ҳар бир гипонимни матида алмаштира олади. Лекин кундалик сўзлашувда кишилар исм, фамилия, лақаб кабиларнинг ўзини қўллайдилар. Антропоним атама сифатида фақат лингвистик адабиётларда ҳамда мутахассислар нуткида қўлланади. Антропонимда гипероним-гипонимларнинг намоён бўлишини куйидагича шарҳлаш мумкин:

Исм – арабча: ном, киши оти. Шахсий ном.⁶ Исм сўзи ўзбек тилида “якка шахсни ўзгалардан, оилада (авлодда, умуман, жамиятда) фарқлаш учун унга гўдаклик даврида бериладиган атоқли от” маъносида қўлланади.⁷ Исм сўзи форс-тожик тилида икки маънода қўлланади. 1. Гуноҳ, айб; хато. 2. Ном.⁸ Иккинчи маънода исм сўзи ҳам ном (антропоним), ҳам мустақил сўзларнинг умумий номи сифатида қўлланди. Форс-тожик тилида *исм* сўзининг маъноси *ном* сўзи билан берилди. Ном – кишини аниқлаш учун ишлатиладиган сўз.

¹ Маҳмудов Н. Фан тили ва тил фани. “Ўзбек тили ва адабиёти”, Т., “Фан”, 2013, 5-сон, 3-бет.

² Бегматов Э., Улуков Н. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли лугати. Наманган, 2006, 13–15-бетлар.

³ Лингвистический энциклопедический словарь. Гл. ред. В.Н.Ярцева. М., 1990, с. 36 – 37.

⁴ Сафарова Р. Ўзбек тилида гипонимия. Номз. диссер. автореф., Т., 1987, 21-бет.

⁵ Бозоров О. Ўзбек тилида даражаланиш. Т., 1995.

⁶ Ўзбек тилининг изоҳли лугати. 5-жилдли, 2-жилд, Т., “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” нашриёти. 2006, 232-бет.

⁷ Бегматов Э., Улуков Н. Ўзбек ономастикаси терминларининг изоҳли лугати. Наманган, 2006, 35-бет.

⁸ Фарҳанги тафсирий забони тоҷикӣ (иборат аз 2 ҷилд). Ҷилди 1, Душанбе, 2008, 950 с.

Антропонимлар ономастик тизимда ўзига хос ўрин эгаллайди. А.Авлакулов ўзининг тадқиқотида антропоним – шахс (инсон)нинг атоқли отидир. Антропонимия бирор тилдаги шахс атоқли отларининг мажмуидир, антропонимияга реал, яъни, ҳаётий шахслар атоқли оти, образларнинг тўқима атоқли оти, афсонавий (мифологик) шахслар атоқли оти киради, дея қайд этган.¹ У антропонимларни қандай манбада учрашига ва муҳитда қўлланишига кўра умумтил (умумадабий антропонимлари), диалектал антропонимлар, фольклар антропонимлари, бадний антропонимлар кабиларни ажратган.

Антропонимлар турли сабаблар ва асослар билан юзага келади. Антропонимларнинг пайдо бўлишига муайян эҳтиёж ва қонуниятлар асос бўлади. Номлаш жараёни икки босқичдан иборат: 1-босқич: номлаш эҳтиёжи – боланинг туғилиши ва уни ўзгалардан фарқлаш лозимлиги; 2-босқич – шахс исмига фамилия ва ота исмини қўшиш.

Тадқиқотчи С.Кенжаеванинг қайд этишича, барча исмларнинг берилишида сўз сеҳри, сўзнинг сеҳрли кучга эгаллиги (магия) тушунчаси ётади. Масалан, чақалоққа туғилиш жараёни ва баъзи белги-хусусиятларига мос ном бериш, болага исм орқали турли истак ва орзуларнинг изҳор қилиниши, бола исмини яширин тутиш, исми болага огирлик қилмоқда деб бошқа исм билан алмаштириш, болага номуносиб характерли кишилар исмини қўймаслик, исм учун кексалар номини танлаш, буюк тарихий шахслар исмига тақлид қилиб, болани Аллоҳ, пайгамбар, авлиёлар, машхур дин намояндалари, ўтган аждодлар номи билан аташ, улар руҳи болани қўллайди деб билиш ва бошқалар бунинг исботидир.²

Антропонимларда асровчи исм, ҳимояловчи исм, тасвирий исм, бағишлов исм каби атамалар қўлланади. Буларнинг ҳар бирида маълум бир мотив, асос борлиги, табиий.

Биз қуйида антропонимларда салмоқли ўрин эгаллайдиган тасвирий исмлар ҳақида фикр юритамиз.

Қадимги давр кишилари ўз атрофидаги ҳар бир ҳодисада илоҳий кучларнинг ўрни борлиги, қандайдир тушунарсиз қудрат доимо ўзини намоён этишига ишонч билан яшаган. Бу ҳолат кундалиқ турмушдаги фарзанднинг дунёга келиши, унинг яшаб кетиши, соғлом бўлиши ёки бирор касалликка чалинишида ҳам кузатилади. Боланинг дунёга келиши, унинг ўғил ёки қиз бола эканлиги, уни номлаш турли қарашлар, урф-одатлар билан чамбарчас боғланиб кетган. Боланинг туғилиши ва унинг кейинги ҳаёти, тақдири ғойибдан белгиланиши ҳамда бу билан боғлиқ ҳолатлар буғунги кунгача етиб келди.

Бола танасидаги айрим белгилар – нор, чандик, ўсимта кабилар ғайритабиий кучларнинг, илоҳий қудратнинг хоши-иродаси деб ҳисобланган. Бу белгилардан кимлардир яхшиликка йўйилган илоҳий ишорани англаган бўлса, кимлардир қандайдир нохушлик белгиси сифатида баҳолаган. Шу нарсени ҳам қайд этиш керакки, нори борлиги учун боланинг исми билан параллел тарзда *Норбой*, *Норбўта*, *Нормухаммад*, *Норжон*, *Норгул* деб аташ ўз самарасини ҳам берган. Маълум муддат ўтиб, қайдайдир сабаблар ушбу нор кичрайиши ёки, умуман, йўқолиши ҳам кузатилган.

Кишилар бола танасидаги турли аломатлар, чандик, ўсимта кабиларнинг салбий таъсири қайтариш, имкон даражасида, умуман, йўқотиш мақсадида тасвирий исмларни ўйлаб чиқарганлар. Бундай исмлар ўзбек антропонимлари орасида салмоқли миқдорга эга.

Болага исм бериш ўта масъулиятли иш бўлиб, унга жуда эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлганлар. “Исмлар осмондан тушади” ақидасига таяниб, боланинг дунёга келишига илоҳий кучлар сабабчи саналган ҳамда номлар шу асосда танланган:

– боланинг туғилишини илоҳий қудратнинг иродаси натижаси сифатида қабул қилиб, *Бахшулла*, *Иноят* номлари берилган;

– болани туҳфа, инъом деб қабул қилиш: *Туҳфа (хон) Худойберди*;

–боланинг туғилиш вақтига асосланган номлар: *Ашур*, *Рамазон*, *Сунбула*, *Баҳора*, *Баҳорниёз*, *Жумагул*, *Душан*, *Субҳида*, *Намоз*;

–бола туғилиши пайтида бирор табиат ҳодисаси содир бўлиши инобатта олинган номлар: *Бўрон*, *Ёмғирбой*, *Ойтулди*, *Қорёғди*;

¹Авлакулов Я. Ўзбек тили ономастик бирликларининг лингвистик тадқиқи. Филол.фан.номз ...дисс.автореф., Т., 2012, 9-бет.

²Кенжаева С.Э. Ўзбек антропонимларининг семантик ва социолингвистик тадқиқи. Ф.ф.ф.д (PhD) диссер.автореф., Т., 2011, 15 – 16-бетлар.

- туғилган боланинг нечанчи фарзанд эканлигини кўрсатувчи номлар: *Тўнғич, Кенжа, Кичиктой, Бешибой, Бешиқул, Панжи, Олтибой*;
 - бола туғилган жойга ишора қилувчи номлар: *Ёбонбой, Далабой, Йўлчи*;
 - боланинг чиройли, гўзал бўлиши истаги билан танланган номлар: *Барно, Гўзал, Сулув, Хусния*;
 - боланинг ҳаёти нурли, мунаввар бўлиши тиланган номлар: *Анвар, Равшан, Нурюз*;
 - кадрли бўлиши тиланган номлар: *Гавҳар, Қумуш, Олтиной, Олмос*;
 - болага пари, хур каби мавжудотлардек гўзал бўлиши тиланган номлар: *Паризод, Парируҳ, Хуринисо, Хурия*;
 - боланинг гул каби чиройли бўлиши тиланган номлар: *Бинафша, Лола, Наргиза, Райҳон*;
 - дарахтни ифодаловчи сўз асосида боланинг узок умр кўриши тиланган номлар: *Чинорбой*;
 - дарахтни ифодаловчи сўз асосида қадди-қомати келишган бўлиши тиланган номлар: *Саврбек, Сарви, Санобар*;
 - хайвонни ифодаловчи сўздан боланинг бақувват бўлиши тиланган номлар: *Шербек, Шерзод*;
 - хайвонни ифодаловчи сўздан боланинг чиройли бўлиши тиланган номлар: *Қундуз, Ғазола*;
 - қушлар номидан олинган исмлар: *Қалдирғоч, Тўти* ва ҳ.к.
- Хуллас, айтиш мумкинки, ўзбек тилида қўлланадиган антропонимлар турли мотивлар асосида шаклланган. Уларнинг пайдо бўлиши халқнинг узок ўтмиш, тарихий тараққиёти, маданияти ва маънавияти билан узвий боғлиқдир. Халқимиз исм танлашда гўзалликка, чиройлиликка, соғлиқ-омонликка, умуман олганда, яхшилик, згуликка асосланган.

**Калибекова Гулнара Палбековна (Бердақ номидаги
Қорақалпоқ Давлат университети ассистент-ўқитувчиси)
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ТАРМОҚ ГАЗЕТАЛАРИ ТИЛИДА ИНСОН ФАКТОРИ БИЛАН
АЛОҚАДОР ЖАРАЁНЛАР**

***Аннотация.** Мақолада неологизмлар, фразеологизмлар, перифразалар, аффикслар, рус тили ва бошқа тиллардан кириб келаётган сўзларнинг услубий хусусиятлари Қорақалпоғистон тармоқ газеталари мисолида ўрганилган. Қорақалпоғистон тармоқ газеталари тилида инсон фактори билан алоқадор жараёнлар очиб берилган. Ахборий жанрлар таркибидаги расмий хабар жанри, уларда тил бирликларининг ўзига хос ифодаланиши, мавзун баён этиши услуби тадқиқ этилган.*

***Аннотация.** В статье рассматриваются неологизмы, фразеологизмы, перифразы, аффиксы, стилистические особенности слов, заимствованных из русского языка и других языков, на примере Каракалпакстанских отраслевых газет. Процессы, связанные с человеческим фактором, раскрываются на примере языка отраслевых газет Каракалпакстана. В структуре информационных жанров исследуется жанр официального общения, специфика выражения в них языковых единиц и стиль изложения темы.*

***Annotation.** The article examines neologisms, phraseological units, periphrases, affixes, stylistic features of words borrowed from the Russian language and other languages on the example of Karakalpakstan branch newspapers. Processes related to the human factor are revealed in the language of Karakalpakstan branch newspapers. In the structure of information genres, the genre of official communication, the specific expression of linguistic units in them, and the style of presentation of the topic are investigated.*

***Калим сўзлар:** давлат тили, тармоқ газеталар тили, услуб, расмий хабар жанри, фразеологизм, перифраза, инсон фактори, неологизм, адабий тил.*

***Ключевые слова:** государственный язык, язык отраслевой газеты, стиль, жанр официального общения, фразеология, перифраза, человеческий фактор, неологизм, литературный язык.*

***Keywords:** state language, language of branch newspapers, style, genre of official communication, phraseology, periphrasis, human factor, neologism, literary language.*

Тил миллатнинг кўзгусидир. Она тилимизнинг ички ва ташқи имкониятлари чексиз. Бу жараёни биз глобаллашув жараёни мисолида ҳам кўришимиз мумкин. XXI асрда қорақалпоқ адабий тили яна ҳам такомиллашиб бормоқда. Демак, тилнинг ҳар бир жабҳаси инсон фактори билан чамбарчас боғлиқ.

Anvarov Alisher Abdulatifovich. Kriptografiyada axborot madaniyatining tutgan o'rni.....	97
Ubaydova Vazira Erkinovna. Oliy ta'lim sohasida yengil sanoat mutaxassislarini tayyorlashda naqshbandiya ta'limotidagi vaqtni qadrlash g'oyasining ahamiyati.....	99
Sarayev Umidbek Abdullaevich. Talabalarnig innovatsion faoliyat madaniyatiga ta'sir qiluvchi omillar.....	102
Мадряхимова Феруза. Talabalarда медиасаводхонлиқни шакллантириш – долзарб педагогик муаммо.....	104
Baydjanova Iroda Abdullaevna. Ota-onalarning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik madaniyatini yuksaltirishni uslubiy ta'minlash yo'llari.....	108
Jumamuratov Renat Esenbaevich, Kaipbergenov Atabek Tulepbergenovich, Abdirazakov Islam Ayniyaz o'g'li, Aynazarova Svetlana Sarsenovna. Kimyo darslarida raqamli ta'lim resurslaridan foydalanish.....	111

ILMIY AXBOROT

Джуракулов Хусан Анварович. Ўзбекистонда замонавий экотуризмни ривожлантиришнинг устувор вази-фалари.....	115
Рузикулов Абдулла Аликулович. Онлавий мухитнинг сиёсий онга таъсири.....	118
Манианова Нилуфар Ходжақбаровна. Мовароуннахрдаги ижтимоий жараёнда ислом динининг таълим та-раккиётига таъсири.....	120
Sanakulov Jahongir. Multimadaniyat fenomeniga semiotik yondashuvda tilning o'rni.....	124
G'ulomova Shohidaxon Inomiddin qizi. Kichik marosimlarda o'zbek xalqiga xos mehmondo'stlik an'analarining nutqiy namoyon bo'lishi.....	127
Boymuratova Nazokat Komiljonovna. Abulg'oz Bahodirxon tarixiy asarlari fonetikasidan kuzatishlar.....	132
Fayzullayeva Obidaxon Xolbekovna. Usmon Azim she'riy turkumlari poetikasi.....	134
Xadjiyeva Nigora Anvarovna. Qadimgi turkiy tilda sifatlarning yasalishi.....	139
Abduvaliyev Abdulhamid Abdumominovich. Forscha so'zlar tarkibida qo'llanilgan -ak affiksi haqida ayrim mu-lohazalar.....	142
Baxriddinova Dildora Oktamovna. Tabu klassifikatsiyasiga oid ilmiy qarashlar.....	144
Atadjanova Marxabo Paxamovna. O'zbek badiiy matnida metaforaning ifodalanishi.....	147
Safarmaxmatova Zarrina Narzullayevna. Media tilining zamonaviy paradigmasi.....	150
Козиева Икбола Комилжоновна. Ўзбек тилида ном қўйиш.....	152
Каллибекова Гулнара Палбековна. Қорақалпоғистон тармоқ газеталари тилида инсон фактори билан алоқадор жараёнлар.....	155
Жўраев Шохрух-Мирзо Темур ўғли. “Қутадғу билиг” асари муқаддимасида ислом руҳи.....	159
Murodova Durdona Voxodir qizi. Pak Vanso ijodiy merosi.....	161
Mahmudov Alisher Yo'ldoshevich. G.E.Lessing ijodida insonparvarlik va diniy bag'rikenglik g'oyalari tah-lili.....	168
Рўзимбоев Бехзод Сафарбоевич. Огаҳий таржимасидаги “Тулистон” асарида ижтимоий-сиёсий истилохлар таржимасининг ўзига хосликлари.....	170
Abdullayeva Surayyo Babojonovna. Sog'lom diniy e'tiqodning shaxs kamolotidagi o'rni.....	173
Сапаров Саламат Пердебаевич. Оценочные и эмоциональные компоненты фразеологизмов английского и каракалпакского языков.....	176
Разакова Райхан Сайлаубековна. Адаптацияльный потенциал к семейной жизни как предмет социально-психологического исследования.....	179
Джуманиязова Мухайя Хусиновна. Специфика религиозного мировоззрения студентов.....	182
Юлдашев Фахриддин Абдуваситович. Концепт “родина” в русской языковой картине мира.....	186
Yuldasheva Salomat Farxodovna. Communication in Customs and Traditions.....	188
Khodjanova Uringul Smayilovna. Cognitive Analysis of Simile in Literary Texts.....	190
Jumaniyazova Shahlo Zohid qizi. The Functional use of Synonyms in English Media Text.....	193
Sharipova Malokhat Saidjanovna. Teachers' Techniques in Teaching English to Young Learners.....	195